

Referansar: KR 50/05, KR 32/08, KR 12/10

Saksdokument:

Dok.dato	Tittel	
12.07.2011	Oversendelsesbrev Ny salmebok	
KR 47.1/11	Vedlegg Salmebokas inndeling og innhold	
KR 47.2/11	Utdrag hoyringsbrev.pdf	

Vise til:

- Salmebok 2008. Forslag til ny norsk salmebok. Del 1: De nye salmene, 2008
- Salmebokforslaget 2008. Del 2: Supplerende materiale, 2008
- www.kyrkja.no/salmebok

Ny salmebok

Samandrag

1. søndag i advent 2013 vil ei ny salmebok bli teken i bruk i Den norske kyrkja. Namnet skal framleis vere "Norsk salmebok", men på tittelbladet vil det stå "Norsk salmebok 2013". Ny koralbok vil ligge føre på same tid som den nye salmeboka.

Her blir eit framlegg til den nye salmeboka presentert. Det har vore arbeid med i fleire fora for at resultatet skulle bli så gjennomarbeida og balansert som mogeleg. Administrasjonen i Kyrkjerådet meiner dette er eit velgrunna framlegg til vedtak.

I det følgjande blir det gjort greie for korleis arbeidet med salmeboka har gått føre seg, og det teiknast eit bilete av framlegget som no blir lagt fram for vedtak. Boka er laga etter dei føringane Kyrkjerådet gav i mars 2010. Det store materialet i *Salmebok 2008*, er teke ned til eit omfang som let seg trykkje i eitt bind, og det er prøvd å skape ein god balanse mellom gamalt og nytt salmestoff. Slik boka no står fram, dekkjer ho behovet for salmar i ulike gudstenester, kyrkjelege handlingar og andaktsliv.

Før møtet i Kyrkjerådet i september 2011, vil det kome eit eige framlegg til korleis handsaminga i Kyrkjerådet bør gå føre seg.

Framlegg til vedtak

1. Kyrkjerådet vedtek ny salmebok for Den norske kyrkja, slik ho er lagd fram på møtet i rådet i september 2011, med dei endringane som kom fram i møtet.
2. Kyrkjerådet sender framlegget til Bispemøtet for lærefråsegn med sikte på handsaming i Kyrkjemøtet.
3. Administrasjonen i Kyrkjerådet får mynde til å gjere naudsynte justeringar i salmeboka fram mot Kyrkjemøtet 2012.

Saksorientering

1 Bakteppe

Ny prosess

Proessen med å vedta ei ny salmebok for Den norske kyrkja går ikkje føre seg heilt på same måten som med tidlegare salmebøker. *Norsk Salmebok* blei godkjend ved kongeleg resolusjon 29. juni 1984 – slik som tidlegare norske kyrkjesalmebøker òg har bære eit godkjenningstempel frå Kongen og styresmaktene. No er liturgisaker, inkludert salmebok, overført til demokratisk valde kyrkjelege organ. Det vil seie at endeleg vedtak blir fatta av Kyrkjemøtet. Det er Kyrkjerådet som sender saksdokumentet til Kyrkjemøtet etter at biskopane har uttala seg om den teologiske læra i salmane.

Salmebokutvalet

Framlegget om ei gudstenestereform i Den norske kyrkja kom i 2003, og arbeidet med reforma tok til i 2004. Kyrkjerådet gav Nemnd for gudstenesteliv oppdraget med å utvikle ny liturgi og ny salmebok. Administrasjonen i Kyrkjerådet sette ned fem underutval, og eit av desse, Underutval 5 (Salmebokutvalet, SU), fekk i oppdrag å arbeide med salmane.

Nye trendar

SU la opp til å skape det første salmeverket i to bind i Den norske kyrkja. Det første bindet skulle ha ein meir varig karakter enn det andre, som skulle kunne skiftast ut oftare. Det første skulle i hovudsak romme det umistelege arvegodsset av salmar i norsk språkdrakt, det andre skulle vere litt meir eksperimentelt og ta inn salmar som representerte eit breitt spekter av sjangrar, både tekstleg og musikalsk. Eit av dei mest markante trekka var eit forsøk på å hente inn tekster frå den allmenne norske og nordiske lyrikken, tekster som til dels var slik at dei aldri tidlegare hadde vore aktuelle i ein salmeboksamanheng. Også sjangerbreidda representerte noko nytt for ei hovudsalmebok, der ein gav rom for gospel og spirituals, såkalla moderne lovsong, songar frå Taizé og Iona, og innslag frå den fargerike verdsvide kyrkjefamilien. Gjennom *Salmer 1997* hadde Den norske kyrkja fått ein forsmak på nokre av desse sjangrane.

Salmebok 2008

Etter at SU hadde arbeidd i fire år, kom eit framlegg til ny salmebok i 2008, med tittelen *Salmebok 2008*. Det komplette framlegget var sett saman av to bøker. Den eine boka inneheldt 359 salmar, med melodi til dei fleste tekstene. Til saman var det 382 tekster. Den andre boka, *Salmebokforslaget 2008, supplerende materiale*, inneheldt ei grundig orientering om tankegangen bak arbeidet med framlegget, oversyn over kva for salmar som var førte vidare og kva for salmar som var utelatne frå *Norsk Salmebok* og *Salmer 1997*, ulike register og kommentarar, i tillegg til den felleskyrkjelege salmelista. Dette materialet ligg tilgjengeleg på Internett:

<http://www.kyrkja.no/?event=doLink&famID=55498>

Høyring

Boka blei send på høyring og utprøving sommaren 2008. Ei lang rekkje kyrkjelydar tok boka i aktiv bruk i gudstenestene, og fekk såleis praktisk røynsle med salmane. Denne utprøvinga har vore ein viktig bakgrunn for mange av høyringssvara. Kyrkjelydar, utdanningsstader, Bispemøtet og andre institusjonar var høyringsinstansar. Høyringssvara blei gjennomgatte og systematiserte av eit høyringsutval. Det same utvalet gjekk òg igjennom heile høyringsmaterialet og kom med tilråding om prosessen vidare. Nokre av hovudlinene i det salmebokframlegget som no ligg føre, blei stadfesta av høyringsutvalet, både når det gjaldt sjangerbreidd og representasjon av allmenn norsk og nordisk lyrikk.

Vedtak om eitt bind

På bakgrunn av alt dette handsama Kyrkerådet salmeboka på nytt i mars 2010. Til dette møtet låg det føre eit fyldig saksdokument, som gjorde greie for heile prosessen med ny salmebok, høyringa, høyringssvara og grunngevinga for å gå vidare i arbeidet med ny salmebok. Dette dokumentet (KR 12/10) ligg lett tilgjengeleg på www.kyrkja.no/salmebok (*Saksdokument til Kirkerådets møte i mars 2010*).

I dokumentet blir det skissert fire ulike alternativ for prosessen vidare:

Modell I: Inga ny bok

Modell II: Eit salmeboktillegg

Modell III: Ny salmebok i to bind samstundes

Modell IV: Ny hovudsalmebok i eitt bind

Før møtet i Kyrkerådet i mars 2010 var det ulike meiningar om korleis delar av høyringa skulle tolkast, men hovudforståinga var at høyringa ikkje gav grunnlag for å oppretthalde framlegget om ei ny salmebok i to bind. Kyrkerådet vedtok modell IV, og vedtaket var slik:

- 1. Kirkerådet ber om at det utarbeides forslag til ny hovedsalmebok i ett bind. I denne inngår også bønnebok, liturgier og katekismen.*
- 2. Arbeidet gjøres på grunnlag av det forslaget som er lagt frem i boken Salmebok 2008 og de synspunktene som er kommet frem i den høyringsprosessen som er gjennomført.*
- 3. Kirkerådet ber sekretariatet forberede saken for ny behandling på rådets møte i september 2011.*
- 4. Arbeidet føres frem til kirkemøtebehandling i 2012, slik at den nye salmeboken med tilhørende koralbok kan tas i bruk høsten 2013.*

Behov for ny bok, inga ny høyring

Då Kyrkerådet fatta vedtaket i mars 2010, hadde rådet som sagt eit omfattande og instruktivt saksdokument i ryggen. Dette dokumentet nemner ni hovudargument for at kyrkja treng ei ny hovudsalmebok: Dei tre første argumenta er:

- 1. Det har vore ein omfattande salmedugnad der det har vore skrive mange nye salmar. Det er viktig at gudstenestelivet i kyrkja speglar denne viktige nyskrivinga av salmar for å femne den tida vi lever i.*
- 2. Det er etter 25 år med Norsk Salmebok og 13 år med Salmer 1997 behov for ei kritisk vurdering av kva for salmar som gir best mogleg hjelp til songen i gudstenestelivet i kyrkja, og for dei andre bruksområda for ei slik salmebok.*
- 3. Gudstenestereforma utfordrar til grundig gjennomtenking og fornying av gudstenestelivet i kyrkja. Songen er eit sentralt element i gudstenestefeiringa i kyrkja vår.*

Det er viktig at salmeboka byggjer opp under og er ein del av den omfattande gudstenestefornyninga som gudstenestereforma inneber.

I åra som har gått sidan *Norsk Salmebok* kom, har kyrkja vår fått tettare band til andre kyrkjer og til straumdrag som går på tvers av fleire kyrkjesamfunn. Dette har òg gitt oss mange nye salmar og songar. Saman med det materialet som norske salmeforfattarar og komponistar har skapt, er det no tid for å få slike salmar inn i salmeboka. Oppsummeringa seinare i dette dokumentet viser at meir enn 40 % av tekstene i det nye salmebokframlegget ikkje var med i *Norsk Salmebok*.

Frå nokre hald er det reist kritikk mot at det nye salmebokframlegget ikkje skal ut på høyring. Men *Salmebok 2008* har vore på høyring, og det nye framlegget er i høg grad eit resultat av denne høyringa. Arbeidet som har vore gjort det siste året, har gått ut på å følgje opp høyringa og vedtaket frå Kyrkjerådet i mars 2010. Det vil i praksis seie å bringe det store materialet i *Salmebok 2008* ned til eit omfang som er mogleg å handtere for ei salmebok i eitt bind. I tillegg til den høyringa som har vore, har den kontinuerlege publiseringa på www.kyrkja.no gitt innsyn i prosessen og såleis gjort det mogleg for mange å kome med innspel undervegs.

Både Kyrkjerådet og Kyrkjemøtet er blitt regelmessig oppdaterte om salmeboka, i første rekkje gjennom dei orienteringane kyrkjerådsdirektøren har gitt.

2 Arbeidet etter vedtaket i Kyrkjerådet i mars 2011

Prosjektleiar og prosjektgruppe

Sidan Kyrkjerådet skulle handsame ny salmebok allereie i september 2011, måtte arbeidet organiserast på ein måte som sikra god og forsvarleg framdrift, og som gjorde at fristen kunne haldast. Administrasjonen i Kyrkjerådet tilsette ein prosjektleiar, og sette ned ei lita prosjektgruppe med høg fagleg kompetanse, som var i stand til å arbeide raskt utan å arbeide overflatisk. Administrasjonen sytte for at gruppa hadde kyrkjemusikalsk kompetanse, teologisk og hymnologisk kompetanse, brukarrøynsle frå ulike typar kyrkjelydar, kompetanse på songen i ungdomsmiljøa, osb. I tillegg til eigne møte har gruppa hatt ein dag saman med Koralbokkomiteen for å avklare ein del spørsmål i samband med melodival, tonehøgde, notasjon, fleirstemmige noter osb.

Sidan det har vore personar i prosjektgruppa som sjølv er opphavspersonar til salmar, bør det presiserast at ingen av dei har vore med på å handsame sine eigne tekster eller melodiar.

Føringar

Prosjektgruppa hadde fått ein del klare føringar for arbeidet sitt:

1 Arbeidet skulle byggje på det arbeidet SU hadde gjort, og som hadde vore på høyring. Det vil seie at gruppa ikkje skulle starte nye utgreiingsprosessar, men gå rett på oppgåvene. Prinsippa for arbeidet i SU er fyldig gjort greie for i saksframstillinga til

Kyrkjerådet i juni 2008, KR 32/08 (sjå www.kyrkja.no, Vedtaksføre organ, Kyrkjerådet – eller tast direkte inn <http://www.kyrkja.no/?event=DoLink&famID=45983>).

2 Gruppa skulle redusere det store materialet som inngjekk i *Salmebok 2008* – som altså var tenkt som eit tobindsverk – til eit høveleg omfang for eit eittbindsverk. Det vil seie at ein måtte redusere talet på salmar frå 1150 nummer til godt under 900 nummer, altså ein reduksjon på bortimot 300 nummer.

3 Sjangerbreidda skulle takast vare på.

Openheit/Internett

Det blei vedteke å ha ein open prosess, der alle som ville, kunne få innsyn i arbeidet til prosjektgruppa. Ein valde å leggje ut på Internett ei oversikt over alle salmane plasserte i dei avsnitta dei hørde heime. Det blei oppretta eit eige område på www.kyrkja.no, nemleg www.kyrkja.no/salmebok. Desse oversiktene blei oppdaterte etter kvar ny arbeidsøkt i prosjektgruppa. Då kunne folk følgje med og gi reaksjonar i den grad dei hadde noko å melde.

Det har vore gode erfaringar med denne løysinga. Det har kome ein god del synspunkt og innspel til prosessen, mange av dei svært verdfulle. Fleire har meint at dette kanskje kan vere ein måte å tenkje på når det gjeld somme høyringar i framtida.

Det har dessutan vore engasjert nokre referansepersonar til å kome med fortløpande vurderingar undervegs i arbeidet. Men sidan publiseringa på Internett utløyste mange reaksjonar, blei behovet for å ha mange slike referansepersonar redusert.

Innspel, debatt og meiningar

Synspunkta som har kome undervegs i arbeidet, har stort sett vore av tre ulike typar.

Den *første* typen er dei grunngitte innspela frå faghymnologiske aktørar, frå biskopar og andre som kjenner gudstenestelivet innanfrå. Slik innspel er sende vidare til alle medlemmene i prosjektgruppa, og har gitt bidrag til vurderingane i gruppa. Om lag 20 ulike personar har nytta høvet til å ytre seg på dette viset.

Nokre av desse innspela har vore på kollisjonskurs med føringane som var gitt for arbeidet. Sjølv om somme tok til orde for det, har det ikkje vore aktuelt å ta bort alt som har å gjere med gospelsongar eller moderne lovsongar. Det har heller ikkje vore mogleg å velje bort alle innslag av engelsk eller andre framandspråk, mellom anna fordi det eit krav at alle songar frå Taizé også må ha med originalspråket.

Nettsida for salmeboka er ved eitt høve blitt brukt til å be publikum om synspunkt på ei konkret problemstilling, nemleg ulike norske omsetjingar av ein svensk salme. Det førte til innspel frå 35 personar.

Den *andre* typen synspunkt har kome frå interessegrupper eller enkeltpersonar som har ønskt å fremje ein spesiell salmediktar eller komponist. Slike innspel har også vore viktige. Det er ingen løyndom at den salmediktaren som det er kome flest brev og e-postar om, er Elias Blix.

Den *tredje* typen innspel er slike som er initiert av presse og kringkasting. Av ein eller annan grunn har dei valt å snevre inn heile salmebokarbeidet til å dreie seg om stort sett to songar. Kva som skjer med andre songar, er utanfor interessefeltet. Dei to songane dette har dreidd seg om, er *Julekveldsvisa* av Alf Prøysen og Arnljot Høyland og *Eg ser* av Bjørn Eidsvåg. Debatten om *Julekveldsvisa* har gått føre seg i så mange år no at prosjektgruppa valde å lage eit notat på fire sider om saka. Notatet ligg tilgjengeleg for alle på www.kyrkja.no/salmebok

Arbeidet i prosjektgruppa

For å ta høyringa på alvor valde prosjektgruppa å ta utgangspunkt i oversiktene på den eine sida over salmar som mange av høyringsinstansane ønskte å utelate, og på den andre sida salmar som fleire høyringsinstansar sakna.

Før prosessen med å skjære ned talet på salmar tok til, valde prosjektgruppa å frede ei lang rekkje salmar som alle i gruppa var samde om at måtte først vidare. På det viset kunne ein spare mykje tid i arbeidet. Dessutan gav det Koralbokkomiteen eit materiale å starte opp med, slik at dei to gruppene kunne jobbe parallelt. Då desse salmane blei freda, tok gruppa mellom anna utgangspunkt i ei liste som SU hadde laga over ”100 umistelege salmar”, og den felleskyrkjelege salmelista (sjå nedanfor). Gruppa hadde derfor eit trygt grunnlag for å frede mange av desse salmane.

Det at ein salme var sterkt ønskt ut eller inn i høyringssvara, førte sjølvsagt ikkje til nokon automatikk i vurderinga av salmen. Gruppa ønskte heile tida å ha eit heilhetleg perspektiv på salmeboka, slik at det kunne bli ein rimeleg god balanse i alt stoffet i boka.

Brei representasjon

Det overordna perspektivet har vore at utvalet av salmar skal dekkje behovet til alle søndagar i kyrkjeåret, til alle typar gudstenester, til høgtider, dåp, vigsel, gravferd osv. Boka skal først og fremst tene gudstenestelivet, dernest skal ho òg vere eit bidrag til andaktslivet i familiar og for enkeltmenneske. Derfor har ein hatt god nytte av å arbeide i eit dokument der alle salmar til einkvar tid har vore plasserte inn i dei rette rubrikkane. Det har gitt full oversikt over kvart einaste kapittel heile vegen.

Det er nesten sjølvsagt at kapitlet for jul blir det mest omfattande kapitlet i boka. Julehøgtida har det svært mange salmar som er så viktige for mange menneske at det nesten er umogleg å ta nokre bort. Andre rubrikkar kan klare seg med atskillig færre salmar, så sant salmane som står der, er gode nok.

Det har vore eit mål å ta vare på det vi gjerne kallar *salmeskatten*, og la dei kjende og kjære salmane få stå side om side med dei nye. I dette arbeidet har ein heile tida vore medviten om at kyrkja gjennom ei hovudsalmebok forvaltar ein songtradisjon som har utkrystallisert seg gjennom hundrevis av år. Gjennom heile prosessen har ein forsøkt å halde oversikt over salmediktarar og komponistar, slik at det er god breidde – både når det gjeld kva for periode salmane er skrivne i, og når det gjeld å ta vare på dei viktigaste opphavspersonane, både kvinner og menn. Der ein har valt å gi slipp på eit namn som

tidlegare har vore representert, har ein vore klar over kva som skjedde. Ein har sjekka og kontrollert att og fram. Det same har vore tilfellet med nye namn som kom inn med *Salmebok 2008*, om ikkje i tilsvarande grad som for dei eldre salmane. Ein del namn frå *Salmebok 2008* er ikkje lenger med, men det nye framlegget har likevel god breidde av nye salmediktarar og komponistar.

I den ferdige salmeboka vil salmane under kvart avsnitt vere ordna kronologisk, slik som i *Norsk Salmebok*. Då vil ein lett kunne sjå korleis kyrkja gjennom tidene har sunge om eit tema, til dømes om påsken.

Elias Blix

Når det gjeld salmediktarar, er det ein som har vore heia fram atskillig meir enn alle andre, og det er Elias Blix, mannen som skapte den nynorske salmediktinga. Det syner noko av gehalten i salmane hans. Det har kome mange brev og e-postar om desse salmane, og dei som har arbeidd med salmeboka, har fleire gongar blitt konfronterte, også frå pressa, med spørsmål om kvifor ein vil ha Blix ut av salmeboka. Et slikt spørsmål røper at den som spør, ikkje har sett seg inn i saka, og ikkje har teke seg bryet med å sjekke fakta.

Av 51 originale Blix-salmar i *Norsk Salmebok* blei 23 tekne ut i *Salmebok 2008*, 28 blei bevarte. I den vidare prosessen er to av dei 28 bevarte salmane tekne ut, men samstundes er seks av dei som var utelatne, blitt tekne inn. Det vil seie at det er fire originale Blix-salmar meir i framlegget no enn i *Salmebok 2008*.

Av 20 Blix-omsetjingar i *Norsk Salmebok* blei seks tekne ut i framlegget, 14 blei bevarte. I den vidare prosessen er ikkje ei einaste av dei 14 omsetjingane blitt teken ut, men ein av dei seks som var utelatne, er blitt teken inn att.

Det tyder at til tross for den store nedskjeringa av talet på salmar frå *Salmebok 2008* til det framlegget som no ligg føre (ca. ¼ er teken ut), har talet på Blix-salmar auka. Framlegget har fire originale Blix-salmar pluss ein omsetjing meir enn i *Salmebok 2008*.

Målformer og språk

Det har vore ei klar målsetjing for arbeidet med den nye salmeboka at av dei norskspråklege salmetekstene skal om lag 60 % vere på bokmål og 40 % på nynorsk. Resultatet er temmeleg nær dette målet. I framlegget er nynorskdelen 38,7 %, mens den i *Norsk Salmebok* var 38,1 %.

Boka bryt til ein viss grad nytt land når det gjeld språk i ei hovudsalmebok. Tankegongen bak dette blei gjennomdrøfta av SU, og blei gjort greie for i høyringsbrevet som gav ei orientering om høyringsdokumenta i 2008 (*Høyringsnotat*. Eide Forlag og Den norske kyrkja ved Kyrkjerådet):

Gjennom Salmar 1997 er ei rekkje framande språk kome inn i norsk salmesong. Det gjeld «songar frå sør» med afrikanske språk, songar på spansk og portugisisk frå Sør-Amerika og songar på latin frå Taizé. I Forslaget er det også teke med salmar og songar på engelsk. Dette har vore ein eigen problematikk. For mens dei andre språk som har vore

nemnd, i denne samanheng står fram som minoritetsfenomen (ikkje i storleik, men funksjonelt), som gjennom økumeniske kanalar er hjelpt frå ved å tilførast det store songlege fellesskap, så er vi vande med å stilla oss til engelsk språk som eit uttrykk for ein marknads- og mediekultur, som blir ein trussel mot eige språk og kultur. Sjangrane spirituals og moderne lovsong opnar likevel vegen for engelsk språk. Å ta med salmar frå desse gruppene utan å ta med originalteksten – som alltid brukast – ser SU på som utenkelig. I den siste gruppa er nokre songar til og med skrive på engelsk av norske forfattarar. I tillegg til desse gruppene kjem nokre salmetekstar som allereie er innsungne i den engelske originalforma i store delar av verda. Som døme kan nemnast Amazing grace. I slike tilfelle skal ein normalt ha med ei norsk omsetjing. Rekkjefølgja mellom språka avgjerast i kvart enkelt tilfelle.

Denne tankegangen har vore ført vidare i prosessen etter høyringa.

Samisk og kvensk

I saksorienteringa til kyrkjerådssak KR 32/08, som Kyrkjerådet tok til orientering, heiter det:

Salmeboken skal inneholde et innslag av samiske tekster på alle de tre offisielle samiske språk. I tillegg har Samisk kirkeråd pekt på at også den kvenske befolkning i vårt land har et behov for hjelp til salmesang på sitt språk. Tanken er at en skal bidra til å avhjelpe behovet for samisk (og ev. kvensk) salmesang der det er et innslag i befolkningen som er stort nok til at det er naturlig å synge på disse språkene, men ikke stort nok til at egne salmebøker er tilgjengelige. Det vil da hovedsakelig dreie seg om salmer til de kirkelige handlinger, fortrinnsvis dåp, vigsel og gravferd, samt til de store høytider (jul og påske). De legges under samme note som den norske teksten, der slik finnes, i likhet med dubletter.

Vidare blir det sagt i det same dokumentet:

Samisk kirkeråd har behandlet denne saken med tanke på å sikre det antall salmer de mener er nødvendig. De ”anser det som viktig at samiske salmer er tilgjengelige overalt i Den norske kirke”, og tallfester behovet til 60 salmer fordelt på de tre språkene (se sak SKR 29/08).

Spørsmålet om samiske salmar blei handsama då det framleis var aktuelt med ei salmebok i to bind. No når talet på salmar blir redusert med ca. ¼, er også talet på samiske salmar blitt redusert tilsvarande. Samisk kyrkjeråd har akseptert ein reduksjon frå 20 til 15 salmar på respektive nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk (SKR 14/11):

- 1. Samisk kirkeråd gir sin tilslutning til prinsippet om at de samiske salmene i den nye norske salmeboka reduseres prosentvis like mye som de norske salmene.*
- 2. Samisk kirkeråd gir sekretariatet fullmakt til å gjøre det endelige utvalget av salmer i dialog med aktuelle aktører i sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk kirkeliv i tråd med samtalen på møtet.*
- 3. Samisk kirkeråd ber om at et større utvalg samiske salmer tas med i Kirkerådets salmedatabase som gjøres tilgjengelig for bruk i Den norske kirke.*

Behovet for også å ha med salmar på kvensk har vore peika på frå fleire hald. Noreg har no òg fått den første kommunen i landet med kvensk som offisielt forvaltningspråk (Porsanger). Dette har ført til at Kyrkjerådet har opna for å gi plass til 15 kvenske salmar

i salmeboka. Grunnen til at ikkje alle desse salmane er på plass til Kyrkjerådsmøtet i september 2011, er at arbeidet med dei kvenske salmane kom i gang på eit mykje seinare tidspunkt enn resten av boka, og at det er eit krevjande arbeid å få salmane nedskrivne i tråd med kvensk rettskriving.

Mange av dei samiske og kvenske salmane som er valde ut av grupper som har representert dei ulike språka, har norske parallelltekster i salmeboka frå før. Men det er òg teke inn nokre norske eller svenske parallelltekster for å gjere innhaldet tilgjengeleg for fleire. Desse parallelltekstene er dermed tekne inn i boka på andre vilkår enn dei andre salmane.

Dei samiske og kvenske salmane har auka talet på nummer i salmeboka med om lag 30. At talet på nummer i boka ikkje aukar meir når det er teke inn 60 samiske og kvenske tekster, skuldast ganske enkelt at parallelltekster er sette på same nummer. Dei samiske og kvenske salmane er blitt plasserte der dei tematisk høyrer heime i salmeboka.

Justering av tekster

Hovudprinsippet har vore at tekstene frå *Norsk Salmebok* skulle først vidare i uendra form. I *Norsk Salmebok* blei det gjort eit stort arbeid med språkleg oppdatering av mange tekster, og nye generasjonar er blitt vane med desse versjonane. Ikkje alle endringar er blitt like godt mottekne, og i somme unntaksvise tilfelle er tekster no blitt tilbakeførte til forma dei hadde før *Norsk Salmebok*. Det mest markante eksemplet er nok julesongen *Her kommer dine arme små/Her kjem me, dine arme små*.

I nokre tilfelle har det vore ønskjeleg å justere utvalet av vers (strofer), noko som stort sett tyder forkorting av salmane, men ikkje alltid. Det er òg døme på at vers som var tekne ut i *Norsk Salmebok*, no er på plass att.

Ulike sjangrar er vurderte under eitt

Når det gjeld nye sjangrar, har gruppa lagt vekt på å sjå dei under eitt, slik at dei blir rimeleg godt representerte. Det gjeld gospelsongar/moderne lovsongar, spirituals, Taizé-songar og Iona-songar. Det har òg vore vektlagt at songar frå den verdsvide kyrkja blir representerte, som for eksempel songar frå Midtausten, Afrika og Latin-Amerika. Somme av desse har vore i bruk på internasjonale samlingar i KV, LVF og Konferansen av europeiske kyrkjer, og er spreidde derfrå til heile verda.

Vi lever i ei verd der også kyrkjelivet blir jamnt meir internasjonalt. Folk med bakgrunn frå andre land er eit stadig meir synleg innslag i gudstenestene våre, og norske kvinner og menn er stadig oftare til stades på gudstenester i andre delar av verda. Dette er også med å opne for salmesong på fleire språk enn norske salmebøker har gjort tidlegare, og vi fekk som nemnt ein forsmak på dette med *Salmer 1997*.

Teologisk dimensjon

Den gruppa med tekster som er blitt sterkast skoren ned frå *Salmebok 2008*, er tekstene som var henta inn frå den allmenne lyrikken. Det at mange av desse er tekne ut, er ikkje eit teikn på at dei er stempla som dårlege tekster, men snarare ei vurdering av at dei ikkje

fell inn under ein vanleg definisjon av ein salme. I ei orientering til Kyrkjerådet frå kyrkjerådsdirektøren i februar 2011, blei det stilt krav til ein teologisk dimensjon i ein salmetekst:

Prosjektgruppa har ikke laget nye utvalgsriterier i forhold til Underutvalg 5 (Uu5, salmebokutvalget), men administrasjonen mener at salmene som velges, skal ha en teologisk dimensjon i teksten, det vil si at teksten skal relatere seg til Faderen, Sønnen og/eller Den hellige ånd, eller si noe om forholdet mellom Gud og mennesker eller Gud og det øvrige skaperverket. Det betyr ikke at sanger som mangler en slik teologisk dimensjon, ikke kan anvendes i en gudstjeneste hvor de settes inn i en kontekst, men salmeboka skal ikke være en antologi for allmenne tekster.

Dette kriteriet har gjort at tekster som ”Gjev meg handa din ven” og ”Ånglamarken” har vore relativt enkle å ta ut – noko også høyringa gav god støtte for. Men den nye gudstenesteordninga som Kyrkjemøtet vedtok i april 2011, set ingen grenser for kor mange songar ein kan hente inn i ei gudsteneste frå andre kjelder enn salmeboka.

Salmedatabase

I denne samanheng bør det òg nemnast at det skal byggjast opp ein salmedatabase på Internett, i tråd med sterke ønskjer i Nemnd for gudstenesteliv – og i høyringa. Kyrkjerådet skal ha det redaksjonelle ansvaret for denne databasen, som blir etablert og drifta av Eide Forlag. Her kan ein finne mange av dei salmane som no av omsyn til plassen blir ståande utanfor salmeboka. Her kan kyrkjelydane hente inn salmar til gudstenesteagendaene sine eller til elektronisk framsyning i kyrkja, akkurat som dei kan med salmane frå salmeboka. Dette blir sjølvsagt ein betalingsnettstad, som dermed vil sikre at dei som har opphavsrett til salmane, får sin rettmessige betaling i tråd med avtaler som er inngått. Salmedatabasen blir ein modul i det digitale gudstenestebiblioteket.

Saksdokumentet til møtet i Kyrkjerådet i mars 2010 seier: *”Utviklingen i arbeidet med salmedatabase åpner for å ha en høy grad av tilgjengelighet på viktige salmer som ikke har fått plass i kirkens hovedsalmebok. Dette gjelder både viktig tradisjonsstoff og nyere salmer.”*

Eide Forlag utviklar ei stor og omfattande plattform for nedlasting av noter og lydfiler. Plattformen skal vere i drift i 2011. *Norsk Salmebok, Salmer 1997 og Salmebok 2008* vil, saman med anna liturgisk materiell, liggje ute på nettet hausten 2011. Mot slutten av 2011 vil også *Norsk Koralbok* og koralboka til *Salmer 97* ligge ute for nedlasting. Når *Norsk salmebok 2013 ligg føre*, vil ho òg bli lagt inn i databasen.

Eit nummer, fleire tekster

Det nye framlegget inneheld ei lang rekkje dubletter. Det gjeld som oftast kombinasjonen bokmål og nynorsk, men òg kombinasjonar som engelsk og bokmål, engelsk og nynorsk, eit afrikansk språk og ei norsk målform osb. Til saman er det ca. 130 salmar som fins på meir enn eitt språk eller meir enn ei målform, nokre få også som tripletter eller kvadruplar. På ca. 890 nummer vil det dermed vere lag 1040 tekster.

Det normale vil vere at det første verset av begge (eller alle tre) tekstene står i same notebilete. Under notebiletet vil tekstene stå i to parallelle spaltar. Dette sparar plass i

boka. Det har vore reist spørsmål om dette vil skape forvirring om kva for tekst ein skal syngje, når det er sett opp eit nummer på salmetavla der salmen har meir enn ein tekst. Uroa er neppe godt grunnlagt. Er det ein nynorsktekst og ein bokmålstekst det handlar om, vil ein kyrkjelyd som nyttar nynorsk, normalt starte på nynorskteksten, og motsett for ein bokmålskyrkjelyd. I andre tilfelle er det som oftast uproblematisk å gi ein kort informasjon om kva for tekst ein skal syngje.

Registrer, merking av tekster

Salmeboka vil ha med ulike register, som skal gjere boka så brukarvenleg som mogleg. Det blir sjølvstykkt eit alfabetisk register og register over salmeforfattarar, omsetjarar og komponistar, samt eit copyrightregister.

Det vil òg bli registerover salmar som høver til spesielle bruksområde/tema, eller som høyer til spesielle sjangrar. Når det gjeld bruksområde/tema, vil lista omfatte trusopplæring, arbeidsliv, pilegrimsvandring, osb. Når det gjeld sjangerregister, dreier det seg om gospelsongar/lovsongar, spirituals, Taizé-songar, Iona-songar og salmar frå den verdsvide kyrkja. Det blir òg oversikt over salmar på nordsamisk, lulesamisk, sørsamisk og kvensk.

Etter kvart avsnitt vil det bli vist til andre salmar som høver til same bruk som salmane i avsnittet, på same måte som i *Norsk Salmebok*.

Ein del salmar vil bli merkte med eit særskilt symbol. Det gjeld salmar som høver for barn, salmar frå den felleskyrkjelege salmelista og salmar der besifring og orgelsats kan brukast saman.

Musikkspørsmål

Til slutt litt om musikkspørsmål. Prosjektgruppa og Koralbokkomiteen har heile vegen hatt god kontakt med kvarandre. Begge har kome med innspel til kvarandre. Det gjeld både melodival, spørsmål om korleis enkelte melodiar bør noterast, toneleie, fleirstemmige satsar i salmeboka, osb. Det er fatta vedtak om at alle melodiar i salmeboka som eignar seg for det, skal få besifring. Det er den nordiske modellen i noteskriveprogrammet *Finale* som vil bli brukt.

Ein del fleirstemmige satsar får plass i salmeboka, for eksempel til Taizé-songar, som mange er vane med å syngje slik allereie. Det er atskillige kyrkjegjengarar som har sunge i kor, og som er vane med å syngje etter noter, og som dermed lett vil kunne syngje dei ulike stemmene. Dei som ikkje er vane med det, vil sjølvstykkt syngje melodistemma, anten dei er kvinner eller menn.

Nokre salmar har fått to alternative melodiar i boka, mens det i langt fleire tilfelle er vist til moglege alternative melodiar. Når det gjeld melodival, har prosjektgruppa hatt mest å seie, mens Koralbokkomiteen har hovudansvaret for satsane. I dei aller fleste spørsmål har det vore samanfallande synspunkt mellom dei to gruppene.

Bønebok og katekisme

Kyrkerådet har vedteke at bønebok skal vere med i den ferdige salmeboka (KR 50/05 og KR 12/10). I den nyaste utgåva av *Norsk Salmebok*, som har med bøneboka, står bøneboka på bokmål i bokmålsutgåva og på nynorsk i nynorskutgåva. Bøneboka utgjer rett i overkant av 100 sider. I den nye salmeboka vil bøneboka bli sett saman av somme bønner på bokmål og somme på nynorsk. Av plassomsyn vil dei same bønene ikkje stå som parallellar i begge målformer. Det blir gjort ein mild revisjon av bøneboka, som jo er ganske fersk.

Kyrkerådet har òg vedteke at Luthers vesle katekisme skal vere med i boka (KR 50/05 og KR 12/10). Katekismen blir teken med både på bokmål og nynorsk i den forma som Bispemøtet har fastsett.

Liturgiske ledd

Den liturgiske musikken skal evaluerast om få år, men først etter at salmeboka har vore på marknaden ei stund. Konsekvensen av dette er at liturgiske ledd i salmeboka i første omgang vil bli avgrensa til eit minimum, og at dette materialet må kunne reviderast ved eit seinare høve.

Bibelske salmar

Det er vedteke at det skal vere med ein del kyrkjelydssvar som kan brukast til fleire av dei bibelske salmane. Det meste av dette materialet blir ført vidare frå *Norsk Salmebok*, men noko nytt kjem òg til. Når talet på salmenummer i salmeboka no er under 900, er heile 900-talet tilgjengeleg for nummerering av salmeomkved og eventuelle liturgiske ledd.

3 Salmebokframlegget i tal

Omfang

Boka som Kyrkerådet no har på bordet, inneheld 884 nummer. Av desse har 118 to tekster (til dømes bokmål og nynorsk), elleve har tre tekster og fire har fire tekster (*Deilig er jorden; Laudate omnes gentes; Kom, Hellig Ånd, med skapermakt, Samefolkets sang*). Til saman utgjer dette 1036 tekster.

Målform og språk

Oppteljinga viser at av 915 norske tekster er 561 på bokmål og 354 på nynorsk, det vil seie at bokmål no utgjer 61,3 % og nynorsk 38,7 %, altså ein høgare nynorskprosent enn i *Norsk Salmebok*.

Når det gjeld andre språk, er 23 tekster på svensk, ein på dansk, 20 på engelsk, 17 på andre framandspråk, fire i gamal språkdrakt, tre på dialekt og 53 på eit samisk språk eller kvensk.

Samiske og kvenske salmar

Det er til no plassert inn 53 samiske og kvenske salmar i boka (15 på kvart samisk språk og åtte på kvensk). Sju kvenske skal kome i tillegg. Dette har auka det totale talet på salmar med 23, og har skapt nokre ekstra dublettar, triplettar og kvadruplar. Det har òg medført at 17 tekster (fem på bokmål, seks på nynorsk, fem på svensk, ein på engelsk) til no er tekne med som parallelltekster for å gjere slike salmar brukbare for andre enn dei som tilhøyrrer den aktuelle språkgruppa. Nokre fleire parallelltekster vil kome til kvenske salmar. No står berre to kvenske, to lulesamiske og to sørsamiske utan ein parallelltekst.

Prognose for boka

Det som no gjenstår, er å få på plass dei sju siste salmane på kvensk, noko som vil auke talet på nummer tilsvarande. Dette tyder at i tillegg til dei 884 salmane som boka no omfattar, vil det komme sju salmar til, noko som vil bringe det totale talet på salmar opp til om lag 890 nummer (avhengig av om nokre av dei blir parallellar til salmar som allereie er i boka), og talet på tekster opp i overkant av 1040.

Kjelder for salmane

Av dei 884 salmane som no er i boka, er 536 frå *Norsk Salmebok* (597 tekster), 126 er frå *Salmer 1997* (149 tekster), og 222 er frå *Salmer 2008* eller andre kjelder (290 tekster).

Norsk Salmebok

Oppteljinga viser at av 873 salmar i NoS (dvs. 866 nr. i ”salmedelen” + nr. 867, 868, 871, 878, 905, 943, 946) er 597 førte vidare, mens 276 ikkje er førte vidare. Det vil seie at 68,4 % av NoS er med vidare, og tilsvarande at 31,6 % ikkje er med i framlegget.

Salmer 1997

Oppteljinga viser at av 263 salmenummer i S97 er 126 nummer førte vidare (149 tekster), mens 137 nummer ikkje er tekne med vidare. Det vil seie at 47,9 % av alle nummer er førte vidare og 52,1 % er utelatne.

Salmebok 2008 + anna nytt stoff

Oppteljinga viser at 222 salmar frå dei nye kjeldene er komne med i den nye boka, inkludert 23 samiske og kvenske salmar (+ 17 norske/svenske dublettar) som ikkje er parallellar til salmar som ville vore representerte uansett.

Av dei 199 resterande salmane er 170 frå dei nye salmane i *Salmebok 2008* og 29 frå andre kjelder. Det betyr at 47,4 % av dei nye salmane i *Salmebok 2008* er tekne med i framlegget.

Til saman 53 samiske og kvenske tekster er med i desse tala, pluss tekster som er tekne inn for å få parallelltekster til samiske og kvenske tekster. Sju kvenske salmar med eventuelle parallelltekster manglar førebels.

Fordeling av kjelder i heile boka

Boka er no samansett av 884 nummer (inkludert samiske og kvenske salmar med nye parallelltekster). Av desse er 537 nummer frå *Norsk Salmebok* (60,6 %), 126 er frå *Salmer 1997* (14,3 %) og 222 er frå dei nye salmane i *Salmebok 2008* + andre kjelder (25,1 %).

Om ein reknar med utgangspunkt i talet på *tekster* ($597 + 149 + 290 = 1036$), blir tala noko annleis: NoS 57,6 %, S97 14,4 % og det nye stoffet 28,0 %.

Tilhøvet til den felleskyrkjelege salmelista

Tidleg i 2008 presenterte ti kyrkjesamfunn og sju lutherske organisasjonar ei liste med 269 salmar som dei alle kunne kjennest ved, og som ingen hadde teologiske innvendingar mot. Denne lista blir gjerne omtala som *den felleskyrkjelege salmelista*, og lista er trykt i *Salmebokforslaget 2008. Del 2: Supplerende materiale*. Av desse 269 salmane er 238 med i framlegget til ny salmebok for Den norske kyrkja, det vil seie at berre 31 ikkje har fått plass. Det tyder at den økumeniske profilen er godt teken vare på i framlegget.

Økonomiske/administrative konsekvensar

Dette punktet vil bli ettersendt før møtet i Kyrkjerådet i september. Det vil innehalde informasjon om kva salmeboka vil koste, og kva tilgang til salmedatabasen vil koste.